

דעת
אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il

בית דין ירושלים

לדיני ממונות ולבירור יוחסין

שליח שלוח והלוה טוען שלא שלחו

תיק ממונות מס' A825-10

(מהד' ה אלול)

נושא הדיון

גמ"ח א' תובע את ב' לפרוע הלואה עפ"י שט"ח שב' חתום עליו כלוה. ב' טוען שאמנם בקש הלואה מהגמ"ח אך נדחה משום שעדיין לא פרע לו הלואה קודמת. הגמ"ח טוען שאמנם בקשתו של ב' להלואה נדחתה, אך לאחר בקשה שניה שהיתה לצורך ג', הסכים הגמ"ח לחזור ולהלוות לו, ולשם כך קבל את השט"ח שחתם עליו בעצמו כלוה ואף החתים עליו ערבים. ב' טוען שאת ההלואה השניה לא קבל בעצמו מעולם, ואם היא ניתנה לג', לא נעשה הדבר בשליחותו משום שלא שלח את ג' לקבל עבורו הלואה, והכסף של ההלואה לא הגיע אליו מעולם. הגמ"ח משיב שמכיון שג' מסר את השט"ח שעליו חתם ב' כלוה, ואמר שבא בשליחותו של ב', חייב ב' להחזיר את ההלואה, מה גם שחלק מהכסף כן הגיע לידו. ב' משיב שהשט"ח עליו הוא חתום כלוה נכתב עבור הבקשה הראשונה שנדחתה, והוא מסר אותו לג' כדי שאולי ימצא ידידים שיסדרו לו את ההלואה, אך לא שלח אותו ולא בקש ממנו שיקבל עבורו - עבור ב' - את ההלואה מהגמ"ח. הכסף שקבל מג' לא היה כסף ההלואה אלא כסף אחר.

בית הדין הזמין את אחד הערבים לעדות ולבירור.

השאלות לדיון

- א. הוציא המלוה שט"ח בחתימת הלוה שקבלו ע"י שליחו של הלוה, והלוה טוען שלא קבל את ההלואה.
- ב. לוח שהחתים ערבים על השט"ח אחר שחתם עליו בעצמו, האם מקבלים עדות הערבים על כך כדי להוכיח שהלוה חתם על השט"ח.

תשובה

א. פסק הרמז"ס מכירה פי"א הט"ו וש"ע סי' מ סעי' א: המחייב עלמו צממון לאחר בלא תנאי אע"פ שלא היה חייב לו כלום ה"ז חייב, כיצד וכו' או שכתב לו בשטר הריני חייב לך מנה אע"פ שאין שם עדים. ומקורו מהגמ' כתובות קא ב. וכתב הכ"מ שם, וכן מצואר צביאור הגר"א שם, וכ"כ קלוה"ח שם, שהוא מדין אודיתא (על גדר קנין אודיתא עיי' חיי הגרש"ש צ"ב סי' כו וקובץ שיעורים צ"ב אות תקלו, וחזו"א צ"ק סי' יח אות ו, ומעדני ארץ שציעית סי' יט אות א-ה, ועוד). אכן צ"ע שם כתב דיכול לחייב עלמו בלי שום קנין, וכ"כ מחנ"א הלי' ערב סי' א.

ובאודיתא ע"י שליח, כתב בשו"ת רבי משולם איגרא או"ח סי' ט"ל חקור דין אות ב וג לענין מכירת חמץ ע"י שליח, דאינו יכול להקנותו ע"י אודיתא, דאין השליח יכול להודות במקום המשלח, דהוי חב לאחרים. וכ"כ בשו"ת זרע אברהם סי' טו אות א דלטו יעשה שליח להודות שחפץ זה של פלוני הוא? וכ"כ בדברי מלכיאל ח"ד סי' כב אות יד. ועיי' פלם חיים על גיטין (דף קנח מדפי הספר) שהציא ראה מתוס' גיטין יג דמהני ע"י שליח, ודחה הראיה. ולכאורה ה"ה כשכתב בשטר חייב אני לך מנה, לדעת הכ"מ והגר"א וקלוה"ח דמועיל מדין אודיתא, אם לא מסרו בעלמו למלוה אלא ע"י שליח, אינו חייב, דאודיתא ע"י שליח לא מהני. אמנם לפי מה שדייק באילת אהבים כתובות קב א ד"ה עוד אני מסופק, אם כתב בשטר חייב אני לך מנה חייב אפילו לא מסרו ליד המלוה, מדלא הזכיר הרמז"ס מסירת השטר, דעלם הכתיבה בשטר הוי הודאה, וכ"כ במקצועות לתורה חו"מ סי' מ, ועיי' אושר ירוחם סי' סד, אי"כ דל מהני מסירת השטר ע"י שליח, כיון שכתב השטר חוב וחתם עליו הוי הודאה וחייב. ושאלתי את מרן הגר"ש אלישיב שליט"א (ציוס יב מנ"א תשס"ו) האם כדי לחייבו באודיתא די בכתיבת השטר אפילו אם לא מסרו ליד המלוה, והשיב שאודיתא היא כמו קנין, ובדאי אם כתב השטר והניחו על כתפיו אין כאן אודיתא, רק אם מסרו למלוה מתחייב.

והדברים מוכרחים, שאם לא כן כיצד ניישב מה שפסק בשו"ע סי' מו סעי' א: המוציא שט"ח על חבירו כל זמן שלא נתקיים יכול הלואה לומר וכו' כתבתי ללוות ועדיין לא לויתי וכן כל כיו"צ הואיל ואם רצה אמר להדי"ס והרי מפיו נתקיים ה"ז נאמן וישבע היסת ויפטר, איך יפטר הלואה בטענת כתבתי ללוות ולא לויתי, והרי יש בו אודיתא שחייב גם אם לא לוח. אלא ודאי ששטר הלואה שמחזיק הלואה צביסו ולא מסרו למלוה ולא קבל ההלואה, אין השטר הזה מחייב מדין אודיתא.

ובנידון דידן שצ' חתם על השטר כלוה, אלא שלא מסר את השטר בעלמו לגמ"ח אלא העבירו לג', וג' הוא שמסרו לגמ"ח, ולטענת הגמ"ח היה זה בשליחותו של צ', גם אם טענתם אמת ונדון את זה כאודיתא, מ"מ, לכאורה, הוי הודאה ע"י שליח שכתבו האחרונים שאינה מועילה, אך יש לדחות דכאן הוא עלמו מודה לפנינו בשטר שכתב, רק שהמסירה למלוה היתה ע"י שליח, ובכה"ג השיב אודיתא המחייבת. ואמנם

אס טענת צ' נכונה שלא שלח את ג' למסור השטר לגמ"ח, נמלא שאין כאן כלל אודיתא. ויש לזרר הדברים לאמיתן.

ב. כתב זכנה"ג חו"מ סי' לג הגה"ט ס"ק לט: אס עדים הקרוזים לערב פסולין להעיד ללוה, כ"ש ערב עזמו שלא יעיד, וזו אינה לריכה לפניס. וכ"כ זחשק שלמה שס הגה"ט ס"ק יז. ועיי' שו"ת הרדב"ז ח"א סי' קג שהערב פסול לעדות אפילו ע"י סילוק.

דעת

אתר לימודי יהדות ורוח
www.daat.ac.il